

TƯ LIỆU GIÁO DỤC VÀ RÈN LUYỆN
KỸ NĂNG THỰC HÀNH XÃ HỘI
“Chào mừng 10 năm ngày thành lập Tổng Đoàn Sao Bắc Đẩu
HOA 10 MÙA TỎA SÁNG

**PHÒNG TRÁNH TAI NẠN & CHẤN THƯƠNG TÂM LÝ PHÒNG NGỪA
TAI NẠN THƯƠNG TÍCH TRONG GIA ĐÌNH**

Huỳnh Toàn
Tổng trưởng – Tổng Đoàn Sao Bắc Đẩu
Trưởng khoa Huấn luyện kỹ năng

CHỦ ĐỀ : BỊ BỎNG (PHÒNG)

*** BỎNG DO NHIỆT**

Là nguyên nhân phổ biến nhất. chiếm gần 90% các ca bỏng đặc biệt là các em Thanh thiếu nhi, loại bỏng này chia thành hai dạng: bỏng do nhiệt ướt và bỏng do nhiệt khô.

Bỏng do nhiệt ướt: nước nóng, hơi nước, dầu mỡ nóng, hoá chất...đây là một nguyên nhân gây bỏng thường gặp nhất chiếm trên 50% các ca bỏng ở trẻ em.

Bỏng do nhiệt khô: lửa (lửa xăng. lửa còn. lửa ga. lửa bếp than củi, nước đá khô...). tia lửa điện hay các vật liệu như kim loại (nồi niêu, xoong chảo còn nóng, bàn là) thủy tinh nóng... gây bỏng.

*** BỎNG DO ĐIỆN**

Nếu các loại bỏng khác thường gây ra bỏng từ ngoài vào trong thì bỏng điện lại gây bỏng từ trong ra ngoài.

Có hai nguồn bỏng điện: bỏng do tia lửa hồ quang điện. bỏng do luồng điện dẫn truyền vào cơ thể,

Tổn thương do luồng điện dẫn truyền vào cơ thể bao gồm: tổn thương tại chỗ (bỏng) và tổn thương toàn thân (ngừng ho hấp ngừng tim. sốc điện).

Đây là nguyên nhân gây bỏng hay gặp ở các em Thanh thiếu nhi. Các em thò tay hay đứt dao, tua vít, các vật kim loại, dẫn điện... vào ổ điện, nhai dây điện, nghịch các vật dụng chạy bằng điện đang vận hành (quạt điện, ti vi, nồi cơm...) bị hở, chuột gặm đứt dây... Các bèm đi thả điều vướng vào dây điện, trèo cột điện bắt chim, vô ý dẫm phải dây điện đứt do mưa bão.

Bỏng do điện thường là dạng bỏng sâu và nặng. Tổn thương với từng bộ phận như sau:

- Đối với các lớp cân, cơ, gân bị hoại tử.
- Đối với các vùng thành ngực, thành bụng khi hoại tử rụng có thể làm lộ hở hốc phế mạc.
- Đối với vùng xương sọ, xương trán có thể thấy hoại tử xương và thủng dẫn tới chứng viêm màng não.
- Đối với các chi thể thường có các tổn thương mạch máu gây chảy máu thứ phát, tổn thương thần kinh gây liệt. Có khi toàn bộ chi bị tổn thương (hoại tử, than hoá) đòi hỏi phải cắt cụt chi sớm.

*** BỎNG DO HÓA CHẤT**

Chia làm hai nhóm: bỏng do nhóm axit và bỏng do nhóm bazơ.

Bỏng axit : Nồng độ axit đậm đặc và thời gian tiếp xúc càng kéo dài thì tác hại càng nhanh, mạnh, bỏng càng sâu.

Bỏng bazo: các chất kiềm gây nên bỏng hay gặp là NaOH, KO bỏng vôi tôi (thường gặp ở vùng nông thôn).

Cơ chế gây bỏng

Khi axit tiếp xúc với da sẽ làm ngưng kết protein của mô và hút nước của tế bào, hoá hợp với protein thành protein axit. Nồng độ axit càng đậm đặc và thời gian tiếp xúc kéo dài thì hiện tượng ngưng kết càng nhanh và mạnh, bỏng càng sâu.

Đặc điểm lâm sàng

Đau rát, nóng khi bị. Trạng thái đau xuất hiện muộn. Nếu là các dung dịch axit loãng, đau kéo dài vài ngày.

Tổn thương bỏng thường xuất hiện dưới hình thể các vết màu khác nhau tùy loại axit.

Bỏng axit H_2SO_4 màu xám rồi thành màu nâu.

Bỏng HNO_3 lúc đầu màu vàng rồi chuyển thành màu sẫm.

Bỏng HCL màu vàng nâu.

Bỏng axit Tricloroaxetic: màu trắng.

Bỏng axit Flohydric: màu đỏ với hoại tử ở trung tâm.

Bong axit Phenic: màu xanh sẫm hoặc màu vàng đỏ.

Tổn thương bong axit có hình giọt nước chảy hoặc vết mực rơi hoặc thành một đám hoại tử khô. Vết bong lúc đầu không có viền viêm đỏ bao quanh, nhưng từ ngày thứ 12 trở đi xuất hiện viêm xung huyết phù nề bao quanh.

Bong nông do axit: ngày thứ 4-10 lớp hoại tử của thượng bì sẽ bong, lộ một nền biểu mô non hoặc mô hạt có các đảo biểu mô. Da non hoặc sẹo bong màu hồng hoặc thẫm màu hơn da lành. Bong trung bì thường dễ lành sẹo lồi.

Bong sâu do axit: Khi khám thấy vết bong lõm xuống so với vùng da lành xung quanh. Vết bong mất cảm giác hoàn toàn, phù nề phát triển mạnh và kéo dài.

Hoại tử bong rụng từ ngày thứ 18-30 trở đi. Mô hạt hình thành.

Một số axit gây độc cho cơ thể như axit focmic, axit cromic, axit muriatic, axit sunfuric

*** AN TOÀN CHO EM THANH THIẾU NHI**

Ngăn ngừa bỏng nước trong phòng tắm

Không để một em Thanh thiếu nhi không có người giám sát trong phòng tắm hoặc bồn tắm. Các em Thanh thiếu nhi có thể tự bật vòi nước nóng và trẻ lớn hơn có thể làm bỏng trẻ nhỏ.

Phải đảm bảo là nhiệt độ nước chỉ từ 36°C đến 37°C trước khi các em Thanh thiếu nhi vào bồn tắm. Và khoảng 36°C cho trẻ sơ sinh. Trẻ em có làn da rất nhạy cảm. nước tắm quá nóng có thể làm bỏng chúng chỉ trong 3 giây.

Nếu phòng tắm có vòi nước máy trộn nước nóng và lạnh với nhau khi em Thanh thiếu nhi đang tắm. nếu cần tăng nhiệt độ làm cho nước ấm hơn đừng xả nước nóng trực tiếp vào bồn. vì sẽ làm tăng nguy cơ bị bỏng nếu trẻ đặt tay hoặc chân vào vòi nước.

Kiểm tra nhiệt độ nước bằng cổ tay hay khuỷu tay trước khi bạn đặt em Thanh thiếu nhi vào bồn tắm, nếu khuỷu tay bạn bị bùng đỏ lên, vậy là nước quá nóng với làn da của trẻ.

Ngăn ngừa bị bỏng ở phòng ăn

Đừng để thức ăn hoặc thức uống nóng, đang sôi trên bàn, trên quầy, trên khăn trải bàn. Vì trẻ con có thể kéo làm đổ chúng lên mình.

Đừng cầm trên tay bất cứ thứ gì đang nóng trong khi bạn đang bế bé.

Khi đang nấu nướng, giữ cho trẻ em ở xa bếp lò. Cần thận khi sử dụng lò vi sóng, vì chúng có thể làm nóng và tạo ra túi siêu nóng trong thức ăn và sữa bột.

Cần thận các bếp lò, bếp cồn khi đặt trên bàn.

*** XỬ TRÍ KHI CÁC EM THANH THIẾU NHI BỊ BỎNG**

Cần nhanh chóng đưa em Thanh thiếu nhi ra khỏi nguồn gây bỏng. Với những vết bỏng nhẹ (*diện tích nhỏ nông*) thì có thể chữa lành tại nhà. Trước hết cần làm mát vết bỏng; tránh cho da khỏi bị rộp. Bằng cách ngâm chỗ bị bỏng vào nước lạnh từ 15 - 20 phút, cho đến khi bé bớt đau.

Nếu ở vết bỏng nổi lên một bong nước hãy đắp lên đó một miếng vải sạch, không bị xô lông và giữ chắc bằng băng dính nhưng tránh không làm vỡ bong nước. Không nên thoa bất cứ thứ gì lên vết bỏng vì có thể gây dị ứng vùng da đang bị tổn thương.

Khi các em Thanh thiếu nhi bị bỏng nặng, điều đầu tiên cần làm là cởi bỏ quần áo của trẻ để lộ vùng bị bỏng, Tuy nhiên, khi cởi không để quần áo dính nước sôi, hóa chất... chạm vào những vùng da khác và vùng da bị bỏng, vì có thể làm những chỗ đó cũng bị bỏng. Có thể dùng dao, kéo để cắt quần áo nếu cần. Những chỗ quần áo khô hoặc da bị dính chặt vào vết bỏng thì tuyệt đối không được lấy ra. Làm mát vết bỏng cho trẻ bằng cách ngâm vào nước hoặc đắp khăn lạnh lên vết thương.

Nếu các em Thanh thiếu nhi bị bỏng hóa chất thì khi xối nước vào, chú ý không để nước làm hóa chất loang ra các phần không bị bỏng. Sau khi da làm mát vết bỏng đắp hồ lên đó một miếng gạc hoặc khăn sạch (*không bị xô lông*) để giữ sạch vết thương, tránh làm vỡ những nốt phỏng nước (*nếu có*). Trong trường hợp quần áo của trẻ bị cháy, không để trẻ chạy ra ngoài vì ngọn lửa sẽ bùng lên to hơn. Sau đó tìm cách dập tắt lửa bằng cách vẩy nước hoặc dùng chân, miếng vải lớn có thấm nước càng tốt trùm lên ngọn lửa (*nhưng không dùng loại vải dễ cháy*). Sau khi đã sơ cứu thì chuyển ngay trẻ đi bệnh viện.

Cần chú ý loại bỏng do điện giật vì những vết bỏng loại này trông có vẻ nhỏ nhưng có thể lại rất sâu. Vì vậy, khi các em Thanh thiếu nhi bị điện giật thì tốt nhất nên đưa đến bệnh viện để kiểm tra ngay sau khi đã được sơ cứu.

Nếu bỏng do axit: Rửa ngay bằng nước vòi, nước xà phòng.

Dùng nhiều nước lạnh dội lên vùng bỏng hoặc ngâm vùng bỏng vào nước để hoà loãng nồng độ axit với thời gian trên 10-15 phút và nếu bị bỏng do axit

hydroflohydric thì ngâm rửa nước lạnh phải dài thời hạn hơn, sau đó dùng thuốc để trung hoà.

Trung hoà axit bằng dung dịch Natri bicacbonat 10-20%, nước xà phòng, nước vôi nhè 5% có thể dùng bột phấn viết, xà phòng đánh răng, bột hydroxyt magie rắc hoặc xoa trên tổn thương bỏng.

Đối với một số loại axit: sau khi dùng dung dịch kiềm:

Axit hydroflohydric: dùng bột Sulphat magie rắc vào vết bỏng và tiêm canxi glueonat vào vết bỏng và tiêm canxi glueonat vào dưới vết bỏng.

Axit cacbolic: dùng dầu thảo mộc, glycerin, rượu cồn.

Axit phenic, phenol: dùng dầu thảo mộc băng lại.

Nếu bệnh nhân uống phải axit thì xúc miệng bằng Natricacbonat 5% sau đó cho uống nước lòng trắng trứng gà, số lượng tùy theo lượng axit uống vào nhiều hay ít. Không nên uống Natricacbonat 5% có thể gây chướng khí làm giãn dạ dày cấp hoặc có thể thủng dạ dày và ống tiêu hoá.

Cũng không nên đặt thông vào dạ dày để rửa vì có thể làm thủng dạ dày.

*** CHĂM SÓC CÁC EM THANH THIẾU NHI BỊ PHÒNG**

Phòng chống sốc (choáng)

Đặt các em ở tư thế nằm, kê cao chân.

Động viên an ủi các em Thanh thiếu nhi (các em dễ hốt hoảng, hoảng sợ và bị sốc).

Cho các em uống nước, vì các em rất khát nhất là khi phải chuyển các em đi xa.

CHÚ Ý:

Chỉ cho các em Thanh thiếu nhi uống nước thì các em tỉnh táo, không bị nôn và không có những chấn thương khác.

Dung dịch cho uống : Nếu có điều kiện nên pha dung dịch sau để cho nạn nhân uống. Pha vào 1 lyt nước:

1/2 thìa cà phê muối ăn.

1/2 thìa cà phê muối natri bicarbonat.

2-3 thìa cà phê đường hoặc mật ong, nước cam. chanh ép.

Nếu không có điều kiện trên. thì có thể cho nạn nhân uống nước trà đường. nước trái muối đường hoặc orpson.

Dùng thuốc giảm đau cho nạn nhân. Chú ý nếu nghi ngờ nạn nhân có chấn thương bên trong thì không được dùng thuốc giảm đau hay an thần mạnh.

Nhanh chóng chuyển nạn nhân tới cơ sở điều trị càng sớm càng tốt.

Duy trì đường hô hấp.

Các em Thanh thiếu nhi bị bỏng vùng mặt cổ nhất là khi bị kẹt trong nhà bị cháy, mà ở đó có dầu. đồ đạc. bàn ghế. đang bốc cháy... thì sẽ nhanh chóng bị phù mắt có và các biến chứng của đường thở do hít phải khói. Với những trường hợp này phải ưu tiên số một là chuyển bệnh viện ngay. Nhưng trong khi chờ đợi phải theo dõi sát nạn nhân; đảm bảo sự thông thoát đường hô hấp: giữ tư thế dùng hoặc có thể đặt một ống thông (cannula) Vào mũi hoặc miệng nạn nhân (có trường hợp phải mở khí quản...)

*** PHÒNG CHỐNG NHIỄM KHUẨN.**

Bản thân vết bỏng là vô khuẩn. Do vậy khi cấp cứu vết bỏng phải rất thận trọng để tránh vết bỏng bị nhiễm bẩn : *không dùng nước không sạch để dội hoặc đắp vào vết bỏng và nếu có điều kiện người cấp cứu nên rửa tay sạch tránh động chạm vào vết bỏng.*

*** BĂNG VẾT BỎNG**

- Không được thoa dầu mỡ, dung dịch còn ngay cả kem đánh răng vào vết bỏng.
- Không được chọc thủng các túi phỏng nước.
- Không được bóc da hoặc mảnh quần áo dính vào vết bỏng.
- Nếu có điều kiện thì phủ vết bỏng bằng gạc vô khuẩn nếu không thì dùng vải càng sạch càng tốt.
- Vết bỏng sẽ chảy rất nhiều dịch nên trước khi dùng băng thun để băng vết bỏng lại thì phải đệm một lớp bông thấm nước lên trên gạc hoặc vải phủ vết bỏng.

Chú ý: *Nếu không có băng thun thì chỉ được hàng lòng vùng bỏng để để phòng khi vết bỏng sưng nề gây chèn ép.*

Nếu bỏng bàn tay thì có thể cho bàn tay vào một túi nhựa rồi băng lỏng ở cổ tay làm như vậy sẽ cho phép nạn nhân vận cử động được các ngón tay một cách dễ dàng vừa tránh làm bẩn vết bỏng,

Nếu vết bỏng ở cổ tay hoặc chân thì trước hết phải phủ vết bỏng bằng gạc vô khuẩn hoặc vải sạch, sau đó cho vào một túi nhựa... Có thể đặt nẹp cố định chỉ bị bỏng. nhưng trong bất kỳ trường hợp nào cũng phải nâng cao chỗ bị bỏng để chống sưng phồng các ngón chân ngón tay và khuyên nạn nhân vận động sớm các ngón chân ngón tay nếu có thể được.

*** NHỮNG SAI LÂM KHI SƠ CỨU BỎNG**

Khi bị bỏng việc sơ cứu là rất cần thiết nhiều trường hợp do xử lý ra nên đã để lại những hậu quả đáng tiếc. Một số sai lầm thường hay mắc phải:

Dùng kem đánh răng: Thực chất kem đánh răng có chất kiềm nhẹ. khi bôi lên vết bỏng sẽ làm tăng sự đau rát.

Dùng mỡ trăn hoặc dầu cá: Thực chất mỡ trăn và dầu cá đều có thể chữa bỏng nhưng do nhiều lọ mỡ trăn không được diệt trùng nên hậu hết bị ôi thiu do nhiễm vi sinh vật vì vậy vết bỏng bị nhiễm khuẩn rất nhanh. Còn dầu cá có mùi tanh. khi bôi lên bị hôi thu hút ruồi, nhặng đến.

Bôi lòng đỏ trứng gà : lòng đỏ trứng gà là môi trường rất tốt cho vi khuẩn phát. Khi bôi lòng đỏ trứng vết bỏng rất nhanh bị nhiễm khuẩn có thể chuyển thành nhiễm nặng và nguy hiểm.

Một số nơi còn dùng các hiện pháp sơ cứu lạc hậu nguy hiểm như bôi nước mắm, nước tương, nước tiêu, vắt nước củ chuối củ ráy lên vết thương.

Tốt nhất khi bị bỏng, nên ngâm ngay vết thương vào nước lạnh, càng sớm càng tốt.

*** CHĂM SÓC NHỮNG VẾT BỎNG ĐẶC BIỆT**

Bỏng do điện

Điện giật hoặc sét đánh có thể gây ra vết bỏng rất sâu. Một số bệnh nhân bị bỏng điện thì cơ thể cũng bị ngừng tim do dòng điện đánh vào tim. Vì vậy phải tiến hành cấp cứu hồi sinh tim ngay nếu nạn nhân bị ngừng tim. Xong rồi mới sơ cứu vết bỏng sau. Nhưng khi tiến hành vết bỏng phải ngắt điện. Nếu không thể ngắt điện được thì phải lôi nạn nhân ra khỏi sự tiếp xúc với điện. Phải đứng trên vật cách điện (cao su gổ. sách báo...) và dùng gậy gổ khô để gỡ hoặc kéo nạn nhân ra.

Khi sơ cứu vết bỏng xong phải nhanh chóng chuyển nạn nhân đến bệnh viện. Vì người bị điện giật rất dễ có rối loạn về tim mạch.

Bỏng hóa chất

Một số loại hóa chất như acid, base, chất kiềm mạnh hoặc phospho dùng trong công nghiệp hoặc vôi mới tôi có thể gây nên bỏng nặng và làm nạn nhân rất đau đớn.

Với những loại bỏng do hóa chất phải rửa ngay và rửa liên tục bằng nước càng nhiều càng tốt nếu không các tổ chức ở vùng bỏng sẽ bị hoại tử hoàn toàn.

Phải tháo bỏ ngay quần áo bị dính hóa chất. Khi tháo phải lưu ý bảo vệ tay của người làm động tác đó (không dùng tay trần để tháo). Chuyển ngay nạn nhân tới cơ sở điều trị.